

Píseň: EZ178 - Krásná je modrá obloha; 1. - 5. sloka +
modlitba; Oddíl k výkladu: Sd 9, 23 - 57

Milí přátelé,

na posledním setkání jsme začali příběh Abímeleka, nelegitimního syna Gedeona - Jerubaala. Abímelek přesvědčil šekemské, že je lepší, aby jim vládl on než sedmdesát Gedeonových synů. A pak dal své nevlastní bratry povraždit.

Přesto jeden unikl - nejmladší Jótam. Odvážně přišel na horu Gerizím vedle Šekemu a zvěstoval Abímelekovi prorocké slovo. Slovo vzájemného zničení Abímeleka a šekemských, pokud Abímelekovo jednání s Gedeonovým domem nebylo věrné a bezelstné.

Jótam posléze zcela mizí z biblických příběhů. Také jako zdůraznění faktu, že Gedenovi synové se o vládu nijak neucházali. Jejich vraždění tedy bylo stejně bestiální jako nesmyslné.

Abímelekova vláda

Abímelek pak nad oblastí kolem Šekemu vládl tři roky. To není mnoho. Načež dochází u šekemských k jakémusi „vystřízlivění.“ Abímelek se holedbal vládou, avšak ve městě ani nesídlí. Svým mlčením o Abímelekových činech pak chce text sdělit, že způsob jeho vlády či správy nestál ani za zmínku.

Za vzpourou šekemských však vidí biblický vypravěč víc než jen lidské jednání. Víc než jen nespokojenost či stejně populistické Gaalovo holedbání, jaké prokazoval Abímelek. Autor textu vnímá rozkol mezi šekemskými, kteří si vybrali za krále bratrovraha Boží působení. Stejně jako poslal Bůh „zlého ducha“ na Saula (1Sam 15, 24), tak ho poslal také na šekemské.

Není potřeba zde hledat něco tajemného nebo mystického. Starověké israelské myšlení vnímalo vše substanciálně. Tedy že vše bylo takřka hmatatelné „něco.“ Abstraktní termíny takřka nezná. „Zlý duch“ je zde obecným pojmenováním nedobrého smýšlení, které popouzí k nedobrému jednání. Jde tedy o

teologické pojmenování nespokojenosti a zklamání mířící ke zradě a vzpouře. Takoví zlí duchové působí dodnes.

Šekemští se tedy rozhodli jednat věrolomně. Ne snad, že by neměli na vybranou. Ale zlomit svou důvěru, zpronevěřit se se člověku snadno zdá lákavé, když pocítuje zklamání. Čímž šekemští roztočí kola Jótamova proroctví, také k odplatě za Jerubaalovy syny.

Uvědomme si však jedno: Jakkoli jsou tři roky vlády velmi krátkou dobu při zpětném pohledu, sdělují nám také, že Abímelek měl tři roky k nápravě situace. Nebo alespoň k prokázání se jako alespoň prozíravým správcem a vládcem. Mohl předejít vzpouře a tak svému pádu. Abímelek se však ani nepřestěhoval do města, které si ho zvolilo za krále. Jeho pýcha předcházela jeho pád.

Vzpoura v plném proudu

Vzpoura pak začíná obyčejným loupežnictvím v okolí Šekemu. Tedy okrádáním právě Abímelekových poddaných, kteří nebyli z Šekemu.

Do čela vzpoury se staví jakýsi Gaal¹, syn Ebedův (hebr. otrok). Gaal je ve stejné pozici jako byl před třemi lety Abímelek: Gaal je také přivandrovalec (v. 26), šekemští k němu z nějakého důvodu také pojali důvěru, a pak se holedbá, jak skvělým králem by on byl.

Nejsilnějším a nejdůležitějším argumentem se pak Gaalovi stal stejný argument, jako byl Abímelekův: Vždyť je to také syn Jerubaalův! Abímelek je přece stejný cizák, Israelec, ne-Kanaanec, potomek toho, který drtil našeho Baala!

Stejně jako u Abímeleka, i u Gaala se nechali šekemští přesvědčit stejnými slovy. Abímelek a šekemští se tak nejen zničí navzájem, jak to prorokoval Jótam, ale dokonce bylo proti Abímelekovu užito stejných argumentů, jaké užil sám.

V pozadí je totiž stále v první řadě náboženský zápas. Ne popis zápasu o politickou moc v Šekemu a okolí. Pokud argumentují tvrzeními, která mohou být stejně dobře užita proti

¹ Jeho jméno snad souvisí s hebr. goal = hnus.

mně, je v mé argumentaci, a tak v mých postojích, něco velmi špatně. Dobré náboženství pročišťuje lidské postoje a názory, aby tomu tak nebylo. Aby tedy člověk nebyl sám v sobě rozporný. A tak pokrytcem, podvodníkem, zaslepcem a svévolníkem.

Dvojnásob, když se celá vzpoura uskutečňuje v lehkomyšlném opojení během vinobraní. V takové situaci snadno přijde pocit snadného vítězství. Místo aby se myslelo na věci podstatné - na konfrontaci s Abímelekiem přece ještě nedošlo!

Boj

Gaal pak vyzval Abímeleka k boji (v. 29). To už bylo pro Abímeleka správcem Zebúla příliš. Nabonzoval tedy Gaala a šekemské vzbouřence a poradil Abímelekovi další podrazácké jednání: Nikoli férový boj dvou uchazečů o královský boj, nýbrž útok ze zálohy.

Gaal dokonce viděl blížící se nepřátele - ale věřil správci Šekemu Zebúlovi, že se mu to jen zdá. Dokud nebylo pozdě. V tu chvíli Zebúl vmete Gaalovi do obličeje jeho silácké řeči (v. 38). Ale Gaal se jen nechvástal, skutečně vytáhl proti Abímelekovi do boje. Jak to s králi, které Bible odmítá, bývá.

Pobitých bylo mnoho, Gaal nakonec prohrál a byl vyhnán i z bratry z Šekemu. Jak absurdně komické je toto vyhnání, když Abímelekovi bratři, kteří se o trůn neucházali, byli povražděni. Ale cizinec, který se o trůn ucházel, byl pouze vyhnán.

Abímelek pak záludně čekal v záloze dál. Neobléhal Šekem, nýbrž počkal, až lid vyjde pracovat na pole. V dojmu bezpečí. Pak zabral bránu a všechny obyvatele povraždil. Město pak posypal solí - gesto, kterému asi dobře rozumíme také z Kartága.²

Že se opět dovídáme nejprve závěr událostí, a pak teprve jejich konkrétní sled, by nás už ve Starém Zákoně nemělo překvapovat (srv. verše 22, 24, 45 atd.).

Někteří obyvatelé města pak hledali útočiště ve svatyni. To však před bratrovrahem a uzurpátorem těžko pomůže. Abímelek

² V první řadě symbolické jednání, aby na daném místě nemohlo nic vyrůst. V druhé řadě také praktické v tomto ohledu: Z příliš slané půdy nic nevyroste.

se tedy rozhodl svatyni Baal-beríta („boha smlouvy“) spálit i s těmi, kdo se v ní ukrývali. Obludnost tohoto činu je pak podtržena údajem o „tisícovce“ upálených. Srovnejme s tím, že u bitvy mezi Gaalem a Abímelekem žádný počet padlých uveden není. Tak hrozného činu se Abímelek opět dopustil ve vypálení svatyně, v níž hledali úkryt civilisté.

Tebes

Abímelek pak táhl dál do Tebesu - vzdáleného zhruba patnáct kilometrů od Šekemu. Jestli šlo o spřátelené město se Šekemem, nebo „jen“ Abílek likviduje všechny potenciální politicko-mocenské soupeře, těžko říct. Jisté zůstává, že takto vypadal způsob kralování prvního israelského krále: Zabíjel všechny, kteří se mu nehodili.

V Tebesu se pak opakuje podobná situace jako v Šekemu: Lidé se ukryli před Abímelekovou armádou do věže, pravděpodobně také svatyně. Abímelek hodlá užít stejnou taktiku, která se mu tak dobře osvědčila.

Avšak příliš sebejistého krále, který vraždí všechny nepohodlné, poráží žena. Ne náhodou stejně jako v případě Sísery z příběhu Debořina. Bratrovrah, žhář, znesvětitel nedotknutelnosti i pohanské svatyně je zabit ženou, která mu na hlavu vrhla svůj pracovní nástroj - mlýnský kámen.

Ve své zbabělosti prosil Abímelek zbrojnoše o to, aby ho zavraždil. Aby snad nezabila žena takového udatného válečníka, který lže, vraždí a útočí ze zálohy, jakým Abímelek byl! Stejně však jako u Saula, i zde ponechaná zmínka ukazuje, že takové jednání je zcela nesmyslné.

Po Abímelekově smrti jakoby odešel zlý duch od Hospodina. Israelci, kteří ho následovali, nemají důvod pokračovat v boji a vraždění a upalování. A prostě odešli domů. Jakoby se nechumelilo.

Shrnutí

Tak se naplnilo Jótamovo slovo - Abímelek a šekemští se navzájem zničili. Ačkoli tomu bylo vyhnutí. Příběh sám takto také shrnuje. A to ačkoli Abímelekova smrt byla způsobena šekemskými jen nepřímo.

Avšak všimněme si hlubších motivů: Abímelek je úmyslně vykreslen jako velmi podobný Saulovi. Oba první králové, první uzurpátor, druhý vydupaný lidem, jsou velkým a zbytečným zklamáním. Oba hlavně válčí. Oba nemohou snést konkurenci. A oba také stejně umírají. Králové se od sebe obvykle mnoho neliší... Israelce, kteří si vydupávali krále na Samuelovi, měla trknout tato Abímelekovská epizoda. Bůh ví, co říká, když praví, že on má vládnout lidem. Ne světský nebo posvátný král.

Závěr

Avšak hlavní zvěstí Abímelekova příběhu z knihy právě Soudců není politická agenda. Nýbrž náboženský zápas. Abímelek totiž, aniž by to věděl, pokračoval v díle svého otce. Naprosto rozdrtil Šekem, hlavní svatyni Baal-beríta („boha smlouvy“). Ukázal se tedy být potomkem Jerubaala (a proto je v tomto příběhu Gedeon pouze takto zmiňován), který Baala také porážel znovu a znovu.

Hospodin se tedy ukázal být tak mocným ve srovnání s hlavním kenaanským božstvem, že ani nemusel posílat svůj lid, aby zvítězil. Pohanské způsoby, magie a přírodní náboženství, člověkem utvářené systémy správy se znovu a znovu rozvracejí samy. Pro rozpornost uvnitř sebe sama, svého vlastního systému. Nedokážou odolat ani „zlému duchu“ v podobě nespokojenosti.

Tak přeci jen Jerubaalův syn dokončil jeho dílo a prokázal Baala jako bezmocného boha stvořeného lidskýma rukama. Ačkoli Abímelekovi ani ve chvíli smrti nedošlo, že vlastně bojoval Hospodinův boj.

Píseň: EZ178 - Krásná je modrá obloha; 6. - 8. sloka +
modlitba Páně
Rozhovor